

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 30 stycznia 2020 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu XII Wydział Cywilny w następującym składzie:

Przewodniczący: sędzia Małgorzata Małecka

Protokolant: protokolant sądowy Tomasz Wojciechowski

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 16 stycznia 2020 r. w Poznaniu

sprawy z powództwa A. C.

przeciwko Skarbu Państwa reprezentowanemu przez Wojewodę (...)

o zapłatę

I. Zasądza od pozwanego na rzecz powódki kwotę 1.231.362 zł (jeden milion dwieście trzydzieści jeden tysięcy trzysta sześćdziesiąt dwa złote) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 13 sierpnia 2016 r. do dnia zapłaty.

II. W pozostałym zakresie powództwo oddala.

III. Koszty procesu rozdziela stosunkowo obciążając nimi pozwanego w 85 %, a powódkę w 15 %, szczegółowe rozliczenie pozostawiając referendarzowi sądowemu przy uwzględnieniu wynagrodzenia dla pełnomocników stron na poziomie 2-krotności stawki minimalnej.

/-/ Sędzia M. Małecka

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 1 czerwca 2016 r. **powódka A. C.**, wniosła o zasądzenie na jej rzecz od **pozwanego Skarbu Państwa reprezentowanego przez Wojewodę (...)** kwoty 1.466.667 zł, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wytoczenia powództwa do dnia zapłaty, a nadto o zasądzenie od pozwanego na jej rzecz zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych i zwolnienie jej od kosztów sądowych w całości.

W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, że w 11/12 części jest spadkobiercą majątku G. po S. L. (1), M. L., B. L. i A. L.. Natomiast J. C. jest spadkobiercą w 1/12 części tego majątku, który nabył w drodze umowy zbycia spadku po M. G.. Powódka podała, iż decyzją z dnia 14 maja 2015 r., Wojewoda (...), na wniosek powódki z dnia 31 lipca 2014 r., stwierdził, że działka nr (...) położona w obrębie G., gm. W., na której posadowiony jest zespół dworsko-parkowy w G., zapisany w księdze wieczystej G. R. tom I, karta 2 o łącznej powierzchni 2,7382 ha, została przejęta na rzecz Skarbu Państwa, mimo że nie podpadała pod działanie przepisu art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Powódka podała, iż jako podstawę wpisu w księdze wieczystej prawa własności na rzecz Skarbu Państwa wskazano dekret z dnia 8 sierpnia 1946 o wpisywaniu w księgach hipotecznych prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej i zaświadczenie Wojewódzkiego (...) Ziemskiego w P. z dnia 31 sierpnia 1946 r.

Powódka podała, iż m.in pismem z dnia 5 maja 1992 r. skierowanym do Prezesa Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa, poinformowała, iż jest następcą prawnym właściciela (...) i prosi o niezbywanie majątku do zakończenia postępowania mającego na celu zwrot na jej rzecz majątku ziemskiego. Z informacji uzyskanych przez powódkę wynika, iż działka na której znajduje się dwór i pałac została sprzedana w 2000 r. W ocenie powódki, w

niniejszej sprawie spełnione zostały przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego, albowiem nastąpiło bezprawne działanie funkcjonariuszy państwowych. W związku z tym bezprawnym działaniem, powódce została wyrządzona szkoda, która pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym z bezprawnym działaniem organów władzy państwowej. Odnośnie zaś instytucji przedawnienia, powódka wskazała, iż dopiero po uprawomocnieniu się decyzji Wojewody (...) wydanej dnia 14 maja 2015 r. powstała, w subiektywnym i usprawiedliwionym przekonaniu powódki, możliwość żądania naprawienia szkody. Ponadto rozporządzenie z dnia 1 marca 1945 r. nie określało terminu wszczęcia postępowania na podstawie § 5, a czas trwania postępowania administracyjnego nie stanowi przyczyny opóźnienia w wystąpieniu z roszczeniem, leżącej po stronie powódki. (k. 2-10 akt)

Postanowieniem z dnia 8 grudnia 2016 r., utrzymanym dnia 5 stycznia 2016 r. Sąd Okręgowy w P. oddalił wniosek powódki o zwolnienie jej od kosztów sądowych. (k. 100-102 i 114-115 akt)

W odpowiedzi na pozew z dnia 20 marca 2017 r. pozwany Skarb Państwa reprezentowany przez Wojewodę (...), a zastępowany przez Prokuratorię Generalną RP, wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odpowiedzi na pozew pozwany podniósł, że roszczenie powódki jest bezzasadne zarówno co do okoliczności jak i wysokości poniesionej szkody. Pozwany podał, iż bezsporne jest, że do przejęcia zespołu dworsko – parkowego położonego w G. na rzecz Skarbu Państwa doszło przed dniem 1 stycznia 1965 r., tj. przed dniem wejścia w życie kodeksu cywilnego, a zatem podstawą odpowiedzialności Skarbu Państwa nie mogą być przepisy kodeksu cywilnego o odpowiedzialności deliktowej Skarbu Państwa. Ponadto roszczenie powódki przedawniło się z dniem 29 listopada 1957 r. Zdaniem pozwanego, wymagalność roszczenia powódki zaczęła biec od momentu, kiedy powódka miała realną możliwość jego dochodzenia, tj. najpóźniej od roku 1989, przy czym wystąpienie na drogę sądową było możliwe jeszcze przed uzyskaniem decyzji administracyjnej. Zdaniem pozwanego, wytoczone przeciwko niemu powództwo należy uznać za próbę uzyskania korzystnego rozstrzygnięcia w sytuacji uprzedniego niewykorzystania instrumentów prawnych, znajdujących się w dyspozycji powódki. W ocenie pozwanego, powódka nie wykazała istnienia związku przyczynowego pomiędzy szkodą powódki, a działaniem Skarbu Państwa. Co więcej, z uwagi na to, iż zdarzeniem, które ostatecznie zadecydowało o niemożności żądania wydania nieruchomości, wywołując nieodwracalne skutki prawne była sprzedaż nieruchomości przez Agencje Nieruchomości Rolnych, to dochodzone roszczenie nie wiąże się z działalnością Skarbu Państwa – Wojewody (...) oraz nie ma żadnej decyzji stwierdzającej nieważność jakiegokolwiek decyzji administracyjnej wydanej przez Wojewodę (...). (k. 123 - 133 akt)

W piśmie procesowym z dnia 26 września 2017 r. powódka odniosła się do odpowiedzi na pozew, wskazując w szczególności, że dochodzone przez nią roszczenie nie uległo przedawnieniu, a ponadto z ostrożności procesowej wskazała, iż gdyby nawet uznać, że uległo, to podnoszenie tego zarzutu przez stronę pozwaną byłoby sprzeczne z zasadami współżycia społecznego. (k. 142-147 akt)

W piśmie z dnia 25 lipca 2018r. pozwany wskazał, że nieruchomość będąca przedmiotem niniejszego postępowania sądowego (będąca wówczas częścią nieruchomości ziemskiej) została zbyta przez Skarb Państwa na rzecz Spółdzielni Produkcji Rolnej (...) w dniu 18 grudnia 1987r., a następnie spółdzielnia zbyła tę nieruchomość 31 lipca 2001r. (k. 371-374 akt)

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

Powódka A. C. jest spadkobierczynią w 11/12 części majątku ziemskiego położonego w G., gm. W., stanowiącego działkę nr (...), na której posadowiony jest zespół dworsko-parkowy o powierzchni 2,7382 ha, zapisany w księdze wieczystej G. R. tom I karta 2. Natomiast pozostałą część prawa do spadku ww. majątku, tj. 1/12, nabył dnia 20 maja 2010 r., Repertorium (...), w drodze umowy zbycia spadku po M. G., J. C..

Poprzednimi właścicielami przedmiotowego majątku byli S. L. (1), M. L., B. L. oraz A. L.. Natomiast spadkobiercą ww. osób był S. L. (2) – dziadek powódki.

Dekretem (...) Komitetu (...) z dnia 6 września 1944 r., o przeprowadzeniu reformy rolnej, mocą § 2 ust. 1 lit. e, majątek powyższy, wraz działkami nr (...) – w skład których wchodzi podwórze gospodarcze oraz grunty rolne w całości został przejęty na cele reformy rolnej.

bezsporne

Dnia 18 grudnia 1987 r., przedmiotowa nieruchomości została sprzedana Spółdzielni Produkcji Rolnej (...). Na terenie zespołu dworsko-parkowego znajdowała się szkoła podstawowa.

Decyzją Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w P. z dnia 28 września 1990r. (sygn., KS.III- (...), Nr rejestru (...)) wpisano do rejestru zabytków ówczesnego województwa (...) założenie parkowo-dworskie z bramami wjazdowymi od strony wschodniej w G., gm. W., natomiast park objęto ochroną konserwatorską.

Dowód: odpis skrócony księgi wieczystej KW nr G. R. Tom I karta 2 (k. 19 akt), zeznania powódki na rozprawie w dniu 12 lipca 2018 r. (k. 343-344 akt), umowa zbycia spadku z dnia 20 maja 2010 r. (k. 26-29), dokumentacja fotograficzna (k. 30-37 akt), decyzja Urzędu Wojewódzkiego z dnia 28 września 1990 (k. 161-167 akt), krótka analiza historyczna (k. 289-292 akt), odpisy zupełne kw (...) i (...) (k. 375-386 akt)

W piśmie Zespołu (...) i Gminy W. z dnia 18 lutego 1991 r., stanowiącym odpowiedź na pismo powódki w sprawie umożliwienia jej odzyskania i powrotu do prawowitych właścicieli zabudowań pałacowych zlokalizowanych w miejscowości G., powódka została poinformowana, iż Zespół ten przystąpił do budowy nowej szkoły, jednakże termin oddania jej do użytku jest odległy z uwagi na barierę finansową, a opuszczenie obiektu przez oświatę jest uzależnione od pozyskania stosownych środków finansowych. Ponadto uzyskała informację, że w budynku planowany jest remont m.in. okien i gzymsów i że po przedłożeniu stosownych dokumentów potwierdzających nabycie praw majątkowych we wnioskowanym zakresie, sprzęt zostanie wydany jego właścicielom.

Pismem z dnia 5 maja 1992 r., powódka zawiadomiła Prezesa Agencji Własności Rolnej Skarbu Państwa oraz (...) Spółdzielnię Produkcyjną, iż jest spadkobiercą właściciela przedmiotowego (...) oraz zgłosiła swoje roszczenie o zwrot majątku wraz z prośbą o nie dokonywanie zmian własnościowych majątku do chwili zakończenia postępowania reprivatyzacyjnego.

Pismem z dnia 12 lipca 2000 r., w związku z powyższą informacją o zamiarze zbycia P. w G., powódka zawiadomiła dyrektora Samorządowej Szkoły Podstawowej M. Z., że postępowanie spadkowe dotyczące nabycia praw do spadku po jej dziadku S. L. (1) jest na ukończeniu.

Dowód: pismo z dnia 18 lutego 1991 r. (k. 39 akt), pismo powódki z dnia 12 lipca 2000 r. (k. 40 akt), pismo z dnia 5 maja 1992 r. (k. 38 akt),

Powódka dopiero w 2000r. dowiedziała się o tym, że nieruchomości objęta sporem przeszła na własność Spółdzielni Produkcji Rolnej (...).

Dowód: zeznania powódki (k. 343 akt)

Wnioskiem z dnia 31 lipca 2014 r. powódka wystąpiła do Wojewody (...) o stwierdzenie, że nieruchomości położone w miejscowości G., oznaczone w ewidencji jako działki nr (...), przejęte na rzecz Skarbu Państwa, nie podpadały pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu (...) Komitetu (...) z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.

Decyzją z dnia 14 maja 2015 r. SN-IV. (...)(...), Wojewoda (...) na podstawie § 5 ust. 1 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu (...) Komitetu (...) z dnia 6 września 1944 r., o przeprowadzeniu reformy rolnej orzekł że:

1. działka nr (...) położona w obrębie G., gm. W., ark. Mapy 2 – na której posadowiony jest zespół dworsko-parkowy w G., **nie podpadała** pod działanie przepisu art. 2 ust. 1 lit. e dekretu (...) Komitetu (...) z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej,

2. działki nr (...), położone w obrębie G., gm. W., ark. Mapy 2 – na których posadowiony jest zespół gospodarczy w G. **podpadały** pod działanie pod działanie przepisu art. 2 ust. 1 lit. e dekretu (...) Komitetu (...) z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej.

Sporna działka nr (...) o powierzchni 27.382 m², położona w G. stanowi zespół dworsko-parkowy. Na nieruchomości znajduje się budynek dworski o jednej kondygnacji nadziemnej, z poddaszem częściowo użytkowym, podpiwniczony, o powierzchni użytkowej 671,36 m² oraz budynek garażu o jednej kondygnacji nadziemnej, niepodpiwniczony, o powierzchni zabudowy 48 m² i teren parku ze stawem. Nieruchomość zlokalizowana jest ok. 7,1 km na północny wschód od centrum W.. Dla nieruchomości prowadzona jest księga wieczysta nr (...). Wartość rynkowa nieruchomości gruntowej zabudowanej wg stanu nieruchomości na dzień 9 lutego 1945 r. oraz cen aktualnych na dzień sporządzenia opinii wynosi 1.343.304 zł (jeden milion trzysta czterdzieści trzy tysiące trzysta cztery złote). Obecni właścicielami spornej nieruchomości są S. S. oraz J. S. na zasadzie wspólności ustawowej majątkowej małżeńskiej, którą nabyli na podstawie umowy sprzedaży z dnia 31 lipca 2001 r.

Dowód: decyzja Wojewody (...) z dnia 14 maja 2015 r. (k. 20-24 akt), opinia biegłego R. D. z dnia 14 czerwca 2019 r. (k. 405-431 akt) odpis zupełny kw (...) (k. 385-386 akt)

Pismem z dnia 5 sierpnia 2016 r., KN-III. (...).(…) DOK. (...), Wojewoda (...) odpowiadając na pismo powódki z dnia 15 lipca 2016 r., stanowiące przedsądowe wezwanie do zapłaty, wskazał iż nie znajduje podstaw do zaspokojenia roszczenia powódki.

Zgromadzone w sprawie **dokumenty urzędowe i prywatne**, Sąd uznał za w pełni wiarygodne. Zgodnie z treścią art. 244 k.p.c. dokumenty urzędowe stanowią dowód tego co zostało w nich urzędowo zaświadczone. Zgodnie natomiast z treścią art. 245 k.p.c. dokumenty prywatne stanowią dowód tego, że osoba, która je podpisała, złożyła oświadczenie zawarte w dokumencie. Zgromadzone w sprawie dokumenty nie były kwestionowane przez strony. Również Sąd nie znalazł podstaw, aby zgromadzone w sprawie dokumenty kwestionować z urzędu.

Wiarygodność kserokopii dokumentów również nie budziła wątpliwości Sądu. Mimo, że kserokopia nie jest dokumentem, a stanowi jedynie element twierdzenia strony o istnieniu dokumentu o treści odpowiadającej kserokopii, to w niniejszej sprawie żadna ze stron nie podniosła zarzutów kwestionujących istnienie określonych dokumentów prywatnych czy urzędowych.

Sąd również w całości dał wiarę **opinii** sporządzonej przez **biegłego R. D. z dziedziny szacowania nieruchomości**. Oceniając opinię sporządzoną przez biegłego Sąd miał na uwadze wytyczne Sądu Najwyższego, w tym orzeczenie z dnia 15 czerwca 1970 r. (I CR 224/70, Biul. SN 1970, nr 11, poz. 203), zgodnie z którym kontrola opinii biegłego powinna polegać na sprawdzeniu prawidłowości – z punktu widzenia wymagań logiki i zasad doświadczenia życiowego – rozumowania przeprowadzanego w jej uzasadnieniu, które doprowadziło do wydania takiej, a nie innej opinii. Sąd ocenia też opinię pod względem fachowości oraz rzetelności. Kierując się powyższymi wskazówkami Sąd uznał opinię biegłego za w pełni wartościowy materiał dowodowy o istotnym znaczeniu dla dokonania ustaleń w niniejszej sprawie. Opinia biegłego podlega, tak jak i inne dowody ocenie według art. 233 § 1 k.p.c., jednakże cechą odróżniającą opinię od innych dowodów są szczególnie dla tego dowodu kryteria oceny, takie jak: poziom wiedzy biegłego, podstawy teoretyczne opinii, sposób motywowania sformułowanego w niej stanowiska oraz stopień stanowczości wyrażonych w niej ocen, jak również zgodność z zasadami logiki i wiedzy powszechnej (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2000 r., I CKN 1170/98, OSNC 2001, Nr 4, poz. 64). Przechodząc zatem do oceny opinii sporządzonej na potrzeby niniejszego postępowania, przy zastosowaniu podanych wyżej kryteriów należy wskazać, że Sąd miał najwyższy stopień zaufania do kompetencji i poziomu wiedzy reprezentowanej przez sporządzającego opinię specjalistę. Biegły wykazał się wnikliwymi badaniami połączonymi

z oględzinami rzeczowej nieruchomości, dokumentacją fotograficzną, obszernym badaniem źródeł dokumentowych i archiwalnych. Szacując wartość nieruchomości biegły wyliczył ją wg jej stanu na dzień 9 lutego 1945 r. oraz cen aktualnych na dzień 14 czerwca 2019 r., opierając się co do stanu nieruchomości na dokumentach zgromadzonych w sprawie. Co istotne, ich moc dowodowa była zdecydowanie wyższa niż zeznania powódki, która po pierwsze co do stanu budynku w lutym 1945 r. nie może mieć bezpośredniej wiedzy, albowiem urodziła się dopiero w 1956r., a po drugie jest stroną procesu, a więc osobą zainteresowaną rozstrzygnięciem w sprawie. Strona powodowa początkowo nie zakwestionowała opinii, jednakże w piśmie z dnia 17 stycznia 2020r., wniesionym do tut. Sądu w dniu 27 stycznia 2020 r., tj. po rozprawie z udziałem biegłego w dniu 16 stycznia 2020, powódka ostatecznie stwierdziła, iż wycena nieruchomości na potrzeby toczącego się procesu jest bardzo pobieżna. Z uwagi na to, że zarzuty do opinii zostały zgłoszone po zamknięciu rozprawy, argumenty tam wskazane nie zostały uwzględnione przy wydawaniu orzeczenia. Natomiast pozwany zakwestionował opinię sporządzoną przez biegłego w całości, nie zgadzając się z uzyskanymi wynikami, przyjętą metodologią i dokonaniem szczegółowych obliczeń oraz podsumowaniem wniosków opinii. Co więcej, w ocenie pozwanego, wyjaśnienia wymagał brak określenia wartości wycenianej nieruchomości z rozbiem na nieruchomość gruntową i budynek dworski. Biegły ustosunkował się do wątpliwości pozwanego składając wyjaśnienia na rozprawie dnia 16 stycznia 2018 roku, w których w ocenie Sądu wyczerpująco odniósł się do pytań stawianych przez pozwanego.

Sąd zważył, co następuje:

Powódka dochodziła w niniejszym procesie zapłaty odszkodowania w związku z nieuprawnionym przejęciem, a następnie zbyciem przez Skarb Państwa nieruchomości stanowiącej uprzednio własność S., M., A. i B. L.. Wskazała, że żądanie pozwu w niniejszej sprawie dotyczy wyłącznie nieruchomości zapisanej aktualnie w księdze wieczystej (...), na której został posadowiony zespół dworsko-parkowy (działka nr (...)).

Decyzją z dnia 14 maja 2015 roku (SN-IV. (...)(...)), Wojewoda (...) orzekł, że nieruchomość ta nie podpadała pod działanie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. z 1945 r., Nr 3, poz. 13). Decyzja jest ostateczna (bezsporne).

Zgodnie z art. 2 ust. 1 powołanego wyżej dekretu, na cele reformy rolnej przeznaczone zostały następujące nieruchomości ziemskie: (a) stanowiące własność Skarbu Państwa z jakiegokolwiek tytułu, (b) będące własnością obywateli Rzeszy Niemieckiej, nie-Polaków i obywateli polskich narodowości niemieckiej, (c) będące własnością osób skazanych prawomocnie za zdradę stanu, za dezercję lub uchylanie się od służby wojskowej, za pomoc udzieloną okupantom ze szkodą dla Państwa lub miejscowej ludności, względnie za inne przestępstwa, przewidziane w dekrecie (...) Komitetu (...) z dnia 31 sierpnia 1944 r. (Dz. U. R. P. Nr 4, poz. 16) oraz w dekrecie (...) Komitetu (...) z dnia 30 października 1944 r. o ochronie Państwa (Dz. U. R. P. Nr 10, poz. 50), (d) skonfiskowane z jakichkolwiek innych prawnych przyczyn, **(e) stanowiące własność albo współwłasność osób fizycznych lub prawnych, jeżeli ich rozmiar łączny przekracza bądź 100 ha powierzchni ogólnej, bądź 50 ha użytków rolnych, a na terenie województw (...), (...) i (...), jeśli ich rozmiar łączny przekracza 100 ha powierzchni ogólnej, niezależnie od wielkości użytków rolnych tej powierzchni.** Jak dalej stanowił przepis, wszystkie nieruchomości ziemskie, wymienione w punktach b, c, d i e, przechodziły bezzwłocznie, bez żadnego wynagrodzenia w całości, na własność Skarbu Państwa z przeznaczeniem na cele, wskazane w art. 1, część druga dekretu.

Wobec treści powołanego wyżej przepisu objęte nim nieruchomości stawały się ex lege własnością Skarbu Państwa. Podstawą wpisu w księdze wieczystej prawa własności na rzecz Skarbu Państwa był wniosek właściwego wojewódzkiego urzędu ziemskiego oraz zaświadczenie wydane przez ten urząd, stwierdzające, że nieruchomość ziemska jest przeznaczona na cele reformy rolnej (§ 12 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Reform Rolnych z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz. U. Nr 10, poz. 51) oraz art. 1 ust. 1 dekretu Rady Ministrów z dnia 8 sierpnia 1946 r. o wpisywaniu w księgach hipotecznych [gruntowych] prawa własności nieruchomości przejętych na cele reformy rolnej (Dz. U. Nr 39, poz. 233). Co istotne, dokument ten nie stanowi decyzji administracyjnej i nie wywołuje skutków prawno-rzeczowych, stanowiąc jedynie potwierdzenie stanu własności gruntowej ukształtowanego z mocy prawa, tj.

że nieruchomość spełnia warunki do zaliczenia jej do nieruchomości wymienionych w art. 2 ust. 1 lit e dekretu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 września 1991 r., III CZP 90/91).

Decyzja administracyjna, o jakiej mowa w § 5 rozporządzenia z dnia 1 marca 1945 r. w sprawie wykonania dekretu Polskiego Komitetu Wyzwolenia Narodowego z dnia 6 września 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej (Dz.U. Nr 10, poz. 51), ma natomiast charakter deklaracyjny, wywiera skutek rzeczowy (w tym sensie, że stwierdza, iż prawo własności przysługiwało przez cały czas pierwotnemu właścicielowi bez konieczności powrotnego przeniesienia tego prawa) i stanowi wyłączną podstawę do uzyskania przez byłych właścicieli lub ich spadkobierców wiedzy, że Skarb Państwa nie nabył z mocy prawa własności nieruchomości na podstawie art. 2 ust. 1 lit. e dekretu z 1944 r. o przeprowadzeniu reformy rolnej. Uzyskanie takiej decyzji jest też niezbędne dla skutecznego dochodzenia roszczenia odszkodowawczego, bowiem jest ona wiążąca dla sądu w sprawie o odszkodowanie i stanowi prejudykat (I CSK 41/18 - wyrok SN - Izba Cywilna z dnia 28-03-2019).

W konsekwencji, wobec treści powołanej na wstępie decyzji Wojewody (...) z dnia 14 maja 2015 r. (SN-IV. (...).56.2014.3), uznać należało, że nieruchomość, której dotyczy niniejsze postępowanie nie podpadała pod działanie dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej, a w konsekwencji jej przejęcie i następnie rozporządzenie tą nieruchomością **przez Skarb Państwa było bezprawne**. Zdarzeniem wywołującym szkodę było rozporządzenie tą nieruchomością przez Skarb Państwa poprzez jej sprzedaż w dniu 18 grudnia 1987r. W tym bowiem momencie poprzednik prawny powódki, a następnie sama powódka utraciła możliwość odzyskania bezprawnie przejętej nieruchomości. Gdyby bowiem do przeniesienia własności tej nieruchomości nie doszło, po stwierdzeniu przez Wojewodę (...), że nieruchomość ta nie podlegała pod przepisy dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej, powódka miałaby możliwość ujawnienia w księdze wieczystej dla niej prowadzonej przysługującego jej względem tej nieruchomości prawa własności. Zbycie jednak przez Skarb Państwa tejże nieruchomości na rzecz Spółdzielni Produkcji Rolnej (...) w dniu 18 grudnia 1987 roku nieodwołalnie pozbawiło powódkę takiej możliwości. Podkreślić przy tym należy, że zaistnienie zdarzenia wywołującego szkodę zostało w niniejszej sprawie wykazane. Okoliczność powyższe wynikały z treści odpisów zupełnych ksiąg wieczystych nr (...) Sądu Rejonowego we Wrześni IV Wydziału Ksiąg Wieczystych.

Mając na uwadze powyższe rozważania stwierdzić również należało, że podstawy prawnej roszczeń powódki nie mógł stanowić przepis art. 160 k.p.a., albowiem dotyczy on wyłącznie odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wywołane decyzją administracyjną, wydaną z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a., albo gdy stwierdzono jej nieważność. Przejęcie nieruchomości S., M., A. i B. L. przez Skarb Państwa nie nastąpiło tymczasem na podstawie decyzji administracyjnej, lecz z mocy prawa. Samo zaś zaświadczenie stanowiące podstawę wpisu Skarbu Państwa jako właściciela do księgi wieczystej również nie stanowi decyzji administracyjnej. W konsekwencji sąd uznał, że podstawę prawną roszczeń powódki stanowił przepis art. 417 k.c. w brzmieniu obowiązującym przed dniem 1 września 2004 r., a to z uwagi na treść art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692). Zgodnie z jego brzmieniem, Skarb Państwa ponosi odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną przez funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonych mu czynności.

W ocenie Sądu, w rozpoznawanej sprawie spełnione zostały przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego. Skarb Państwa w sposób bezprawny przejął objętą postępowaniem nieruchomość S., M., A. i B. L., pomimo że nie podpadała ona pod działanie dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej, a następnie bezprawnie zbył tę nieruchomość, co całkowicie wyłączyło powódce (a wcześniej jej poprzednikowi prawnemu) możliwość jej odzyskania. Skoro bowiem brak było podstawy prawnej do ujawnienia Skarbu Państwa jako właściciela tejże nieruchomości, brak było również podstaw do rozporządzenia przez tę nieruchomość. Bez znaczenia dla odpowiedzialności pozwanego jest przy tym fakt, iż nie ma obecnie możliwości ustalenia konkretnego sprawcy szkody - funkcjonariusza. Podkreślić jednocześnie należy, że bez wątpienia doszło, co najmniej, do niezachowania należytej staranności w trakcie wprowadzania w życie postanowień dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej, co spowodowało, że na rzecz Skarbu Państwa przejęto nieruchomość, która nie podpadała pod regulację dekretu o przeprowadzeniu reformy rolnej. Nieruchomość, której dotyczy niniejsze postępowanie została uznana za nieruchomość ziemską o charakterze rolnym. Do podobnego wniosku doszedł także Wojewoda (...), który rozpatrując wniosek powódki, decyzją z dnia 14 maja

2015 r., wskazał iż sporna nieruchomości nie podlegała pod działanie przepisu art. 2 ust. 1 lit. e dekretu PKWN z dnia 6 września 1944 roku.. Wykazał, że przedmiotowa nieruchomości miała charakter typowo reprezentacyjny i mieszkalny, pozbawiony funkcji rolnych. Wojewoda (...) wskazał, że część dworsko-parkowa, składająca się z działki nr (...), nie miała związku z częścią gospodarczą majątku. Ponadto dwór i park spełniały funkcję rezydencji właściciela ziemskiego i służyły wyłącznie do celów mieszkalno-wypoczynkowych. Ich istnienie nie było konieczne dla prowadzenia działalności wytwórczej w rolnictwie. Zbadał także istnienie związku funkcjonalnego pomiędzy rezydencją a resztą nieruchomości, jako warunku podpadania zespołu pałacowego pod działanie dekretu. Analizując orzecznictwo sądowo-administracyjne, stwierdził że rezydencje ziemiańskie z reguły nie pozostawały w takim związku z częścią gospodarczą, co było specyfiką rozplanowania zabudowy na ziemiach polskich – dwory, pałace stanowiły integralną część parku, tym samym nie były związane z produkcją rolną. Organ jednoznacznie wskazał, że zespół pałacowo-parkowy posadowiony był na obecnej działce nr (...). Wojewoda (...) uznał, że będący przedmiotem postępowania zespół pałacowo-parkowy nie pozostawał w związku funkcjonalnym z rolną częścią przejętego przez Skarb Państwa majątku ziemskiego. Pomimo tego, że w/w nieruchomości niesłusznie została objęta dekretem PKWN, a w 1987 zł doszło do przekazania nieruchomości przez Skarb Państwa. Należy więc przypisać pozwanemu zawinienie (co najmniej w postaci niedbalstwa), na skutek którego powódka doznała szkody w postaci utraty możliwości odzyskania tego składnika majątku. Szkada ta zaś pozostaje w adekwatnym związku przyczynowym ze zbyciem spornej nieruchomości przez Skarb Państwa, albowiem gdyby do niego nie doszło powódka odzyskałaby w naturze nieruchomości stanowiącą uprzednio własność jej poprzednika prawnego.

Podkreślić w tym miejscu należy, że powódka jest następczynią prawnym poprzedniego właściciela bezprawnie przejętej nieruchomości, a tym samym, jest ona uprawniona do dochodzenia roszczeń odszkodowawczych, albowiem nabyła je w drodze spadkobrania po S. L. (1) w 11/12 części, wraz z J. C. w 1/12.

W dalszej kolejności zbadać należało podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia. Wobec określonej powyżej podstawy prawnej żądania pozwu uznać należało, że termin przedawnienia roszczeń powódki wynika z art. 442 § 1 k.c. w pierwotnym brzmieniu. Zgodnie z jego treścią, roszczenie o naprawienie szkody wyrządzonej czynem niedozwolonym ulega przedawnieniu z upływem lat trzech od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i o osobie obowiązanej do jej naprawienia. Jednakże w każdym wypadku roszczenie przedawnia się z upływem lat dziesięciu od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wyrządzające szkodę.

Sąd podziela prezentowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd, że dopóki nie zapadła decyzja administracyjna, dopóty powódka (a wcześniej jej poprzednik prawny) nie mogli kwestionować tytułu prawnego Skarbu Państwa do nieruchomości, a zatem wykazać swojego tytułu prawnego i wywodzić bezprawność dokonanego zbycia, a w konsekwencji poniesienia szkody. Dopiero w chwili uprawomocnienia się tej decyzji powódka dowiedziała się o wadliwości przejęcia nieruchomości na podstawie dekretu o reformie rolnej i o braku tytułu prawnego Skarbu Państwa wskutek tego, że nigdy nie nastąpiło nabycie prawa własności ex lege, a w konsekwencji o bezprawności dokonanego przekazania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2012 r., II CSK 128/12). Mając zatem na uwadze, że decyzja Wojewody (...) wydana na podstawie art. 138 § 1 pkt 2 i 3 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego, stała się ostateczna w czerwcu 2015 r., natomiast pozew w niniejszej sprawie został wniesiony do Sądu w dniu 27 lipca 2016 r., (data nadania listem poleconym) stwierdzić należało, że nastąpiło to przed upływem trzyletniego terminu o jakim mowa w zdaniu pierwszym art. 442 § 1 k.c. w jego brzmieniu pierwotnym, jednakże po upływie 10 lat od dnia wyrządzenia szkody - data sprzedaży nieruchomości Spółdzielni Produkcji Rolnej (...) 18 grudnia 1987r. Zgodnie bowiem z art. 442 § 1 zd. 2 k.c., w każdym wypadku roszczenie przedawnia się z upływem dziesięciu lat od dnia, w którym została wyrządzona szkoda. Jest to przedawnienie bezwzględne a tempore facti, niezależne od tego, czy poszkodowany mógł się dowiedzieć o szkodzie i kiedy się o niej dowiedział (tak Sąd Najwyższy w uchwale pełnego składu Izby Cywilnej z dnia 17 lutego 2006 r., III CZP 84/05).

W konsekwencji roszczenie powódki przedawniło się z dniem 18 grudnia 1997 r. Dokonując oceny zarzutu nadużycia prawa podmiotowego przez pozwanego przez zgłoszenie zarzutu przedawnienia, należy podkreślić, iż istotą instytucji przedawnienia w prawie cywilnym jest dążenie do zapewnienia stabilizacji stosunków prawnych i nieuwzględnienie zarzutu przedawnienia może nastąpić w wypadkach wyjątkowych i usprawiedliwionych

szczególnymi okolicznościami. Okoliczności te podlegają ustaleniu i ocenie w świetle art. 5 k.c. in casu, a zatem w sprawie niniejszej z uwzględnieniem upływu terminu przedawnienia z dniem 18 grudnia 1997 r., dowiedzenia się, że właścicielem nieruchomości nie jest już Skarb Państwa, ale Spółdzielnia Produkcji Rolnej (...) w 2000r. (zaznania powódki e-protokół (...):13:50 rozprawy z dnia 12 lipca 2018r.) oraz faktu wszczęcia przez powódkę postępowania administracyjnego w dniu 31 lipca 2014r. i wniesienia pozwu w dniu 27 lipca 2016r. (data nadania pozwu do tut. Sądu). Należy wskazać ponadto, że rozporządzenie z dnia 1 marca 1945 r. nie określało terminu wszczęcia postępowania na podstawie § 5, a czas trwania postępowania administracyjnego nie stanowi przyczyny opóźnienia w wystąpieniu z roszczeniem, leżącej po stronie powódki (uzasadnienie wyroku Sądu Najwyższego z dnia 22 listopada 2012 r., II CSK 128/12.)

Nie sposób zatem uznać, iż wstąpienie powódki na drogę sądową było możliwe jeszcze przed uzyskaniem decyzji administracyjnej. Sąd uznał zatem, że podniesienie w niniejszym postępowaniu zarzutu przedawnienia przez stronę pozwaną stanowi nadużycie prawa podmiotowego w rozumieniu art. 5 kc i nie może w związku z tym doprowadzić do oddalenia powództwa. Należy również wziąć pod uwagę, że dekret o reformie rolnej pozbawił poprzednika prawnego powódki prawa własności, a więc prawa podstawowego, podlegającego szczególnej ochronie i to w sytuacji, gdy odebrana nieruchomość nie podpadała pod przepisy dekretu. Następnie z uwagi na sprzedaż nieruchomości, nie było możliwe uzyskanie zwrotu nieruchomości w naturze.

Mając powyższe na względzie, roszczenia powódki zgłoszone w niniejszym postępowaniu Sąd uznał za usprawiedliwione. Powódka, w ocenie Sądu, wykazała poniesienie szkody pozostającej w adekwatnym związku przyczynowym z bezprawnym i zawinionym działaniem Państwa (funkcjonariusza państwowego przy wykonywaniu powierzonych mu czynności).

Obliczając kwotę należnego powódce odszkodowania Sąd oparł się na opinii biegłego sądowego z szacowania nieruchomości R. D., który rynkową wartość nieruchomości według stanu na dzień 9 lutego 1945 r. i cen aktualnych na dzień sporządzenia opinii, stanowiącej działkę nr (...) – zespołu dworsko-parkowego w miejscowości G., oszacował na poziomie 1. 343.304 zł. Z racji tego, że powódka była współwłaścicielem rzeczonyj nieruchomości w udziale wynoszącym 11/12, Sąd zasądził na jej rzecz 11/12 kwoty wartości rynkowej prawa własności nieruchomości, tj. 1.231.362 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 13 sierpnia 2016 roku do dnia zapłaty, oddalając żądanie powódki w pozostałym zakresie (punkt I i II sentencji wyroku).

Z kolei koszty procesu Sąd rozdzielił stosunkowo obciążając nimi pozwanego w 85 %, a powódkę w 15 %, szczegółowe rozliczenie pozostawiając referendarzowi sądowemu przy ustaleniu wynagrodzenia dla pełnomocników stron na poziomie 2-krotności stawki minimalnej. (punkt III sentencji wyroku).

/-/ sędzia Małgorzata Małecka

ZARZĄDZENIE

1. Proszę odnotować uzasadnienie,
2. Odpis uzasadnienia proszę doręczyć pełnomocnikowi strony pozwanej,
3. Za 14 dni od doręczenia lub z apelacją.

Poznań, dnia 13 marca 2020 r. /-/ sędzia Małgorzata Małecka